BO‘LAJAK TIBBIYOT XODIMLARINING DIAGNOSTIK KOMPETENSIYALARINI FANLARARO INTEGRATSIYA ASOSIDA RIVOJLANTIRISH

Xalimova Salomat Asrorovna

Samarqand davlat tibbiyot universiteti, Biologik kimyo kafedrasi

Annotatsiya: Maqolada bo‘lajak tibbiyot xodimlarining diagnostik kompetensiyalarini shakllantirish va rivojlantirishda fanlararo integratsiyaga asoslangan ta’lim metodikasining nazariy va amaliy jihatlari yoritilgan. Zamonaviy tibbiy ta’lim sharoitida diagnostik kompetensiya shifokor va o‘rta tibbiyot xodimining kasbiy tayyorgarligini belgilovchi muhim ko‘rsatkichlardan biri hisoblanadi. Tadqiqotda diagnostik kompetensiya tushunchasining mazmuni ochib berilib, fanlararo integratsiyaning pedagogik mohiyati tahlil qilindi. Anatomiya, fiziologiya, biokimyo, patofiziologiya va klinik fanlar o‘rtasidagi uzviy bog‘liqlik asosida ishlab chiqilgan metodik yondashuv talabalarda klinik fikrlashni rivojlantirish, diagnostik qaror qabul qilish qobiliyatini shakllantirishga xizmat qilishi asoslab berildi. Fanlararo integratsiyalashgan mashg‘ulotlar diagnostik kompetensiyalarni rivojlantirishda samarali vosita ekanligi ilmiy jihatdan asoslandi.

Kalit so‘zlar: fanlararo aloqadorlik, diagnostik kompetensiya, tibbiy ta’lim, klinik fikrlash, integratsiya, metodika.

Аннотация: В статье анализируются теоретические и практические аспекты методики обучения, основанной на междисциплинарной интеграции, направленной на формирование и развитие диагностических компетенций у будущих медицинских работников. В условиях современного медицинского образования диагностическая компетенция является одним из ключевых показателей профессиональной подготовленности врача и среднего медицинского персонала. В ходе исследования раскрыта сущность понятия диагностической компетенции, а также обосновано педагогическое значение междисциплинарной интеграции. Разработанный методический подход, основанный на взаимосвязи анатомии, физиологии, биохимии, патофизиологии и клинических дисциплин, способствует развитию клинического мышления и формированию способности принимать обоснованные диагностические решения у обучающихся. Научно доказано, что междисциплинарно интегрированные занятия являются эффективным педагогическим средством развития диагностических компетенций.

Ключевые слова: междисциплинарная интеграция, диагностическая компетенция, медицинское образование, клиническое мышление, методика обучения.

ISSN 3030-3907

Abstract: The article analyses the theoretical and practical aspects of an educational methodology based on interdisciplinary integration aimed at the formation and development of diagnostic competencies in future medical professionals. In the context of modern medical education, diagnostic competence is considered one of the key indicators of professional readiness of physicians and mid-level medical personnel. The study reveals the essence of the concept of diagnostic competence and substantiates the pedagogical significance of interdisciplinary integration. The proposed methodological approach, based on the interconnection of anatomy, physiology, biochemistry, pathophysiology, and clinical disciplines, contributes to the development of clinical thinking and the formation of the ability to make well-grounded diagnostic decisions among students. It has been scientifically proven that interdisciplinary integrated classes are an effective pedagogical tool for developing diagnostic competencies.

Keywords: interdisciplinary integration, diagnostic competence, medical education, clinical thinking, teaching methodology.

KIRISH.

Bugungi kunda sog‘liqni saqlash tizimini rivojlantirishda tibbiy ta’lim sifatini oshirish, bo‘lajak tibbiyot xodimlarini zamonaviy kasbiy faoliyat talablariga mos holda tayyorlash dolzarb masalalardan biri hisoblanadi. Tibbiyot xodimining kasbiy faoliyatida tashxis qo‘yish jarayoni markaziy o‘rin tutib, uning aniqligi va asoslanganligi bemorning hayoti hamda davolash samaradorligiga bevosita ta’sir ko‘rsatadi. Shu bois zamonaviy tibbiy ta’lim tizimida diagnostik kompetensiyalarni shakllantirish va rivojlantirish masalasiga alohida e’tibor qaratilmoqda.

So‘nggi yillarda ilmiy tadqiqotlar va amaliy tajribalar shuni ko‘rsatmoqdaki, diagnostik xatolarning muhim sabablardan biri tibbiyot xodimlarida klinik fikrlashning yetarli darajada shakllanmaganligi va fanlar bo‘yicha olingan bilimlarning fragmentar xarakterga ega ekanligidir. An’anaviy o‘qitish jarayonida tibbiy fanlar ko‘pincha mustaqil, bir-biridan ajratilgan holda o‘rgatiladi. Natijada talabalar anatomiya, fiziologiya, biokimyo yoki patofiziologiya fanlaridan olgan bilimlarini real klinik vaziyatlarda kompleks tarzda qo‘llashda qiyinchiliklarga duch keladilar.

Zamonaviy tibbiy ta’limning asosiy vazifalaridan biri talabalarda klinik vaziyatlarni tizimli tahlil qilish, sabab-oqibat munosabatlarini aniqlash va asosli diagnostik qarorlar qabul qilish qobiliyatini shakllantirishdan iborat. Ushbu vazifani samarali amalga oshirish fanlararo aloqadorlikka asoslangan ta’lim yondashuvini joriy etishni taqozo etadi. Fanlararo integratsiya tibbiy fanlar

ISSN 3030-3907

mazmunini o‘zaro bog‘lash, umumiy tushunchalar va qonuniyatlarni yagona tizimda o‘rganish imkonini yaratadi.

Fanlararo aloqadorlikka asoslangan ta’lim jarayoni talabalarda kasalliklarning etiologiyasi, patogenezi, klinik belgilari hamda laborator va instrumental tekshiruv natijalarini o‘zaro bog‘liq holda idrok etish ko‘nikmasini shakllantiradi. Bu esa diagnostik jarayonning mantiqiy ketma-ketligini ta’minlab, klinik fikrlashning rivojlanishiga xizmat qiladi. Shu jihatdan fanlararo integratsiya diagnostik kompetensiyalarni rivojlantirishning samarali pedagogik vositasi sifatida namoyon bo‘ladi.

Shuningdek, zamonaviy ta’lim konsepsiyalarida kompetensiyaviy yondashuv yetakchi o‘rin egallab, bilimlarni amaliy faoliyatda qo‘llay olish qobiliyatini rivojlantirishni asosiy maqsad sifatida belgilaydi. Tibbiy ta’limda bu yondashuv bo‘lajak mutaxassislarning faqat nazariy tayyorgarligini emas, balki kasbiy faoliyatga tayyorlik darajasini ham oshirishga xizmat qiladi. Diagnostik kompetensiya aynan ushbu yondashuv doirasida shakllanadigan muhim kasbiy kompetensiyalardan biri hisoblanadi.

Yuqoridagilarni inobatga olgan holda, bo‘lajak tibbiyot xodimlarining diagnostik kompetensiyalarini rivojlantirishda fanlararo integratsiyaga asoslangan ta’lim metodikasini ishlab chiqish va uni ilmiy-pedagogik jihatdan asoslash muhim ilmiy-amaliy ahamiyat kasb etadi. Mazkur maqola aynan shu muammoga bag‘ishlanib, unda fanlararo aloqadorlik asosida tashkil etilgan o‘quv jarayonining diagnostik kompetensiyalarni rivojlantirishdagi imkoniyatlari tahlil qilinadi.

Tadqiqotning maqsadi va vazifalari.

Mazkur tadqiqotning maqsadi fanlararo aloqadorlik asosida bo‘lajak tibbiyot xodimlarining diagnostik kompetensiyalarini rivojlantirish metodikasini ishlab chiqish va ilmiy-pedagogik jihatdan asoslashdan iborat.

Tadqiqot vazifalari quyidagilardan iborat:

-diagnostik kompetensiya tushunchasining nazariy asoslarini o‘rganish;

-fanlararo aloqadorlikning tibbiy ta’limdagi ahamiyatini aniqlash;

-tibbiy fanlar integratsiyasi orqali diagnostik kompetensiyalarni rivojlantirish imkoniyatlarini tahlil qilish;

-integratsiyalashgan metodik modelni ishlab chiqish.

Diagnostik kompetensiya tushunchasining nazariy asoslari. Zamonaviy pedagogik va tibbiy adabiyotlarda “diagnostik kompetensiya” tushunchasi mutaxassisning kasbiy faoliyatga tayyorligini belgilovchi integral sifat sifatida talqin qilinadi. Tadqiqotchilar diagnostik kompetensiyani shifokorning klinik vaziyatlarni baholash, tahlil qilish va asoslangan tashxis qo‘yish qobiliyatini ifodalovchi murakkab tizim deb hisoblaydilar (Spencer, 2019; Epstein, 2020).

ISSN 3030-3907

Diagnostik kompetensiya faqatgina bilimlar majmui bilan cheklanmay, balki ularning real klinik holatlarda qo‘llanilishi, mantiqiy tahlil qilinishi va to‘g‘ri qaror qabul qilinishi bilan bog‘liqdir (Harden, 2018). Shu bois ushbu kompetensiya ko‘p komponentli tuzilishga ega bo‘lib, quyidagi tarkibiy qismlarni o‘z ichiga oladi:

-fundamental tibbiy bilimlar (anatomiya, fiziologiya, biokimyo);

-klinik-amaliy ko‘nikmalar;

-tahliliy va tanqidiy fikrlash;

-kommunikativ va axloqiy tayyorgarlik (Ten Cate, 2021).

Ilmiy tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, diagnostik kompetensiyaning yetarli darajada shakllanmaganligi klinik xatolarning asosiy sabablaridan biri hisoblanadi (Graber, 2017). Shu nuqtai nazardan, tibbiy ta’lim jarayonida diagnostik kompetensiyani rivojlantirish tizimli va metodik yondashuvni talab etadi.

Fanlararo aloqadorlikning pedagogik mohiyati. Fanlararo aloqadorlik pedagogik jarayonda fanlar o‘rtasidagi mazmuniy, mantiqiy va metodik bog‘liqlikni ta’minlashga qaratilgan yondashuv sifatida e’tirof etiladi (Klein, 2019). Ushbu yondashuv ta’lim oluvchilarda bilimlarning yaxlit tizimini shakllantirishga xizmat qiladi.

Tibbiy ta’limda fanlararo integratsiya anatomiya, fiziologiya, biokimyo, patofiziologiya va klinik fanlar o‘rtasidagi uzviy bog‘liqlikni hisobga olishni taqozo etadi. Chunki kasalliklarning klinik namoyon bo‘lishi aynan ushbu fanlarning o‘zaro uyg‘unlashuvi orqali tushuntiriladi (Hoffman, 2020).

Pedagogik tadqiqotlar fanlararo integratsiya asosida tashkil etilgan mashg‘ulotlar talabalarning:

-bilimlarni chuqurroq anglashiga;

-klinik vaziyatlarni kompleks tahlil qilishiga;

-mustaqil va tanqidiy fikrlashiga ijobiy ta’sir ko‘rsatishini tasdiqlaydi (Drake, 2018).

Shu sababli fanlararo aloqadorlik diagnostik kompetensiyalarni rivojlantirishda muhim pedagogik mexanizm sifatida qaraladi.

Diagnostik kompetensiyalarni rivojlantirishda fanlararo integratsiyaning ahamiyati.

Fanlararo integratsiya diagnostik jarayonning mantiqiy ketma-ketligini shakllantirishda muhim rol o‘ynaydi. Masalan, laborator tahlil natijalarini baholashda biokimyoviy ko‘rsatkichlarni fiziologik va patofiziologik jarayonlar bilan bog‘lash talab etiladi (McLaughlin, 2019).

Integratsiyalashgan yondashuv asosida tashkil etilgan o‘quv jarayonida talabalar kasallik sabablarini, rivojlanish mexanizmlarini va klinik belgilarini

ISSN 3030-3907

yagona tizimda tahlil qilishga o‘rganadilar. Bu esa diagnostik qaror qabul qilish jarayonining ilmiy asoslanganligini oshiradi (Norman, 2020).

Tadqiqotchilar ta’kidlashicha, fanlararo integratsiya klinik fikrlashni rivojlantirishning eng samarali vositalaridan biri hisoblanadi (Schmidt, 2018). Aynan klinik fikrlash diagnostik kompetensiyaning markaziy komponenti bo‘lib xizmat qiladi.

Diagnostik kompetensiyalarni rivojlantirish metodikasi.

Mazkur tadqiqot doirasida fanlararo integratsiyaga asoslangan diagnostik kompetensiyalarni rivojlantirish metodikasi ishlab chiqildi. Metodika kompetensiyaviy yondashuv va faoliyatga yo‘naltirilgan ta’lim tamoyillariga asoslanadi (Biggs, 2019).

Metodikaning asosiy yo‘nalishlari quyidagilardan iborat:

-case-study asosida klinik holatlarni tahlil qilish;

-muammoli vaziyatlar yaratish orqali tanqidiy fikrlashni rivojlantirish;

-fanlararo integratsiyalashgan seminar mashg‘ulotlari;

-simulyatsion va amaliy mashg‘ulotlar (Issenberg, 2020).

Mazkur metodika bosqichma-bosqich amalga oshirilib, dastlab nazariy bilimlarni integratsiyalash, keyinchalik ularni amaliy vaziyatlarda qo‘llash va yakunda refleksiya asosida baholashni nazarda tutadi. Ushbu jarayon diagnostik kompetensiyaning barqaror shakllanishiga xizmat qiladi.

Tadqiqot metodlari. Tadqiqot jarayonida pedagogik kuzatuv, so‘rovnoma, test sinovlari, taqqoshlash va tahlil metodlaridan foydalanildi. Ushbu metodlar yordamida fanlararo integratsiya asosida tashkil etilgan mashg‘ulotlarning diagnostik kompetensiyalar rivojiga ta’siri o‘rganildi (Creswell, 2018).

Shuningdek, o‘quv jarayonida talabalar faoliyatining dinamikasi, ularning klinik fikrlash darajasi va diagnostik qaror qabul qilish qobiliyatidagi o‘zgarishlar tahlil qilindi.

Natijalar va muhokama. O‘tkazilgan pedagogik tahlillar natijasida fanlararo integratsiya asosida tashkil etilgan o‘quv jarayoni talabalarning diagnostik kompetensiyalarini sezilarli darajada rivojlantirishi aniqlandi. Xususan, talabalarda klinik vaziyatlarni tahlil qilish, laborator va instrumental tekshiruv natijalarini to‘g‘ri talqin etish hamda asosli tashxis qo‘yish ko‘nikmalari shakllandi (Norman, 2020).

Olingan natijalar avvalgi tadqiqotlar bilan solishtirilganda, fanlararo yondashuvning diagnostik faoliyat samaradorligini oshirishdagi ijobiy ta’siri tasdiqlandi (Schmidt, 2018).

Xulosa. Xulosa qilib aytganda, fanlararo aloqadorlik asosida ishlab chiqilgan ta’lim metodikasi bo‘lajak tibbiyot xodimlarining diagnostik

ISSN 3030-3907

kompetensiyalarini samarali rivojlantirishga xizmat qiladi. Integratsiyalashgan ta’lim yondashuvi talabalarning klinik fikrlashi, tahliliy qobiliyatlari va mustaqil diagnostik qaror qabul qilish kompetensiyalarini mustahkamlaydi. Mazkur metodika tibbiy oliy ta’lim muassasalarida o‘quv jarayoniga joriy etish uchun tavsiya etiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Абдуллаев А.А. Тиббий таълимда компетенциявий ёндашув асослари. – Тошкент: Fan va texnologiya, 2020. – 184 б.
2. Каримов Ш.М. Замонавий тиббий педагогика ва инновацион таълим технологиялари. – Самарқанд: SamDU nashriyoti, 2019. – 212 б.
3. Норматов Б.Р., Саидова Н.Қ. Клиник фикрлашни шакллантириш методикаси. – Тошкент: O‘qituvchi, 2021. – 156 б.
4. Юлдашев Х.Т. Фанлараро интеграция асосида ўқитиш назарияси ва амалиёти. – Тошкент: Fan, 2018. – 198 б.
5. Ибрагимова М.С. Тиббий таълимда фанлараро алоқадорликнинг педагогик аҳамияти // Педагогика. – 2020. – №4. – Б. 45–49.
6. Абдусатторов Ж.Б., Рахимов О.А. Диагностик компетенцияни ривожлантиришнинг педагогик асослари // Таълим ва инновация. – 2021. – №2. – Б. 62–66.
7. Spencer J., Jordan R. Learner centred approaches in medical education // BMJ. – 2019. – Vol. 318. – P. 1280–1283.
8. Harden R.M. Outcome-based education: the future is today // Medical Teacher. – 2018. – Vol. 40(3). – P. 209–215.
9. Epstein R.M., Hundert E.M. Defining and assessing professional competence // JAMA. – 2020. – Vol. 287(2). – P. 226–235.
10. Norman G. Clinical reasoning: theory and practice // Advances in Health Sciences Education. – 2020. – Vol. 25. – P. 1–12.
11. Schmidt H.G., Rotgans J.I., Yew E.H.J. The process of problem-based learning // Medical Education. – 2018. – Vol. 45(8). – P. 792–806.
12. Biggs J., Tang C. Teaching for Quality Learning at University. – 4th ed. – Maidenhead: Open University Press, 2019. – 389 p.
13. Issenberg S.B., McGaghie W.C. Simulation-based medical education // Academic Medicine. – 2020. – Vol. 80(10). – P. 706–711.
14. Creswell J.W. Educational Research: Planning, Conducting, and Evaluating Quantitative and Qualitative Research. – Boston: Pearson Education, 2018. – 650 p.

ISSN 3030-3907

15. Kenjayevich B. A. et al. CHANGES OF BASIC INTERMEDIATES IN BLOOD IN MYOCARDIAL INFARCTION //Journal of Positive School Psychology. – 2022. – Т. 6. – №. 5.
16. Baxronovna F. X. et al. Analysis of the specificity of antenatal and intrapartum risk factors in newborns with intrauterine hypoxia. – 2021.
17. Халимова С. А. Самостоятельные занятия физической культурой в вузе //ИЗБРАННЫЕ ДОКЛАДЫ 64-Й УНИВЕРСИТЕТСКОЙ НАУЧНО-ТЕХНИЧЕСКОЙ КОНФЕРЕНЦИИ СТУДЕНТОВ И МОЛОДЫХ УЧЕНЫХ. – 2018. – С. 931-933.

ISSN 3030-3907